

Клімат майбутнього без загрози для життя!

Робоча Група неурядових екологічних організацій України
з питань зміни клімату: www.climategroup.org.ua
тел: (044) 353-78-42 тел./факс: (044) 286-30-32
01032, м.Київ, вул.Комінтерну,1

№ 2-11 від 28.02.2011

Результати 16-тої конференції Сторін Рамкової конвенції ООН про зміну клімату в Канкуні

Загальний огляд переговорного процесу

З 29 листопада по 10 грудня у м. Канкун, Мексика, відбувалась 16-та конференція Сторін Рамкової конвенції ООН про зміну клімату (РКООНЗК). Україна ратифікувала Рамкову конвенцію ООН про зміну клімату та Кіотський протокол до неї і є учасницею переговорного процесу. Основною метою Конвенції є стабілізації концентрацій парникових газів в атмосфері на такому рівні, який не допускав би небезпечного антропогенного впливу на кліматичну систему. Кіотський протокол є міжнародним договором, який зобов'язує країни знижувати викиди парникових газів. Кіотський протокол закінчує свою дію у 2012 році і на даний момент проходить переговорний процес щодо його подальшої долі або створення нової угоди.

Від переговорів в Канкуні очікувалось прийняття низки рішень, які потім стануть основою майбутньої пост-Кіотської угоди. Після двотижневих переговорів країни дійшли згоди по основним питанням, які називаються Канкунські угоди.

Важливим досягненням цих переговорів було те, що вдалося відновити довіру між індустріально розвиненими країнами та країнами, що розвиваються, особливо в питаннях надання фінансової допомоги. Також важливим результатом є те, що переговорний процес залишився в межах ООН і не перейшов у більш вузьке коло країн, наприклад, у Велику двадцятку або Велику вісімку. Переговорний процес у межах ООН гарантує рівноправну участь усіх країн у прийнятті рішень, водночас і багатих, і бідних країн. Канкунські угоди були підтримані всіма країнами-учасницями, в тому числі й Україною. Угода в Канкуні не була підтримана тільки Болівією.

Паралельні переговорні процеси (треки)

На даний момент переговорний процес відбувається за двома паралельними процесами, так званими треками (Track). Продовжується переговорний процес щодо прийняття другого періоду зобов'язань до Кіотського протоколу (The Ad Hoc Working Group on Further Commitments for Annex I Parties under the Kyoto Protocol (AWG-KP), а також одночасно відбувається переговорний процес зі створення нової пост-Кіотської угоди з більш широким колом проблемних питань, які не відображені у Кіотському протоколі (Ad Hoc Working Group on Long-term Cooperative Action under the Convention (AWG-LCA).

Переговори щодо другого періоду дії Кіотського протоколу

В результаті зустрічі у Канкуні, переговорний текст по Кіотському протоколу містить у собі пропозиції, які будуть у майбутньому обговорюватись країнами. Важливим і не вирішеним залишається питання що робити після 2012 року, у випадку якщо країни не дійдуть згоди і буде часовий проміжок, протягом якого не буде міжнародної угоди щодо зниження викидів парникових газів. Серед результатів переговорів щодо продовження дії Кіотського протоколу відзначимо такі:

1. Визнано, що сторони, включені в Додаток 1 повинні продовжувати відігравати лідируючу роль у боротьбі зі зміною клімату.
2. Створено спеціальну робочу групу щодо подальших зобов'язань, яка повинна ухвалити рішення якнайшвидше для уникнення прогалин між першим і другим періодами зобов'язань. Тому робоча група щодо подальших зобов'язань для Сторін Додатку 1 до Кіотського протоколу повинна продовжити свою роботу.
3. Погоджено, що країни Додатку 1 повинні встановити цілі зі скорочення викидів парникових газів. Сторони Додатку 1 закликано підняти рівень активності щодо скорочення викидів як колективно так і індивідуально, з метою скорочення їх сукупного рівня відповідно до меж, встановлених у Четвертій доповіді Міжурядової групи експертів зі зміни клімату.
4. Погоджено, що в другому періоді зобов'язань базовим роком буде 1990. Але в той самий час кожна країна може вибрати довільний базовий рік і надавати свої зобов'язання відносно будь-якого року. Це створює певні складнощі у визначенні реальних скорочень відносно 1990 року. Інші варіанти базових років, які використовують країни, є 2000 та 2005.
- 5) Зазначено, що торгівля квотами та проектні механізми Кіотського протоколу повинні надалі функціонувати для країн Додатку 1, як засоби для досягнення їхніх кількісних зобов'язань зі скорочення викидів. Але ці механізми можуть бути доповнені або удосконалені.

Основні положення Канкунських угод:

Результатом переговорного процесу в рамках Конвенції стали **Канкунські угоди**. Зазначимо основні моменти

- Країни досягли згоди щодо недопущення потепління більше ніж на 2 градуси Цельсія від доіндустріального періоду. Також домовились про можливий перегляд цієї мети і в, залежності від розвитку подій, обмежити потепління до 1,5 градусів Цельсія.
- Раніше заявлені зобов'язання зі зниження викидів парникових газів у Копенгагені були внесені в Канкунські угоди.
- Країни, що розвиваються, погодилися на створення національних програм зі зниження викидів парникових газів (Nationally Appropriate Mitigation Actions (NAMA)).
- Також країни, що розвиваються, погодилися з необхідністю більшої прозорості та звітування щодо виконання національних програм зі зниження викидів, використання отриманої фінансової та технічної допомоги на реалізацію цих програм (monitoring, reporting and verification (MRV)).
- Прийняте рішення про створення Зеленого кліматичного фонду, надання фінансової допомоги від індустріально розвинених країн.
- Прийняті рішення щодо зниження викидів від знеліснення та деградації лісів в країнах, що розвиваються (Reducing emissions from deforestation in developing countries (REDD)).
- Погоджено, що індустріально розвинені країни повинні створити національні стратегії або плани низько вуглецевого розвитку економіки.

Однак залишилась невирішеною низка питань, яку країни планують вирішити протягом 2011 року. До цих питань відносяться джерела наповнення Зеленого кліматичного фонду, приведення у відповідність зобов'язань зі зниження викидів парникових газів до мети 2 градуси Цельсія, правові питання пост-Кіотського режиму.

Робоча група зі зміни клімату надає детальний огляд питань, які є найбільш актуальними для України

1. Надання фінансової допомоги індустріально розвиненими країнами.

Індустріально розвинені країни домовились надати короткострокову та довгострокову фінансову допомогу на заходи з адаптації та зниження викидів парникових газів для країн, що розвиваються. Короткострокова фінансова допомога складатиме 30 млрд. дол щорічно у період 2010-2012 роках. Довгострокова фінансова допомога складатиме 100 млрд. дол щорічно у період до 2020 року. Фінансування буде надаватись з пріоритетом для найбільш вразливих до наслідків зміни клімату країн.

Важливим також є те, що фінансування має бути новим та додатковим (нова фінансова допомога, а не в рамках вже існуючих програм допомоги бідним країнам), прогнозованим та адекватним.

Щодо джерел фінансування, ще чітко не окреслено, з яких саме джерел буде надаватись фінансова допомога. Але в тексті Канкунських угод зазначено, що це може бути комбінація з різних джерел фінансування: бюджети розвинених країн, приватні джерела (фонди, програми), а також альтернативні джерела фінансування.

Також вирішено створити Зелений кліматичний фонд (Green Climate Fund), як орган, який буде координувати фінансові механізми в межах Рамкової конвенції ООН про зміну клімату. Зеленим кліматичним фондом буде керувати Рада Фонду з 24 членів. У Раді Зеленого кліматичного фонду будуть представники індустріально розвинутих країн та країн, що розвиваються, в рівній кількості.

Вирішено тимчасово (до 2015 року) обрати довіреним органом Світовий банк, який буде виконувати роль розпорядника фінансових ресурсів. Структура та робота Зеленого кліматичного фонду буде формуватись Перехідним комітетом (Transitional Committee), який складатиметься з 40 членів. Перехідний комітет буде складатись з 15 членів від розвинених країн та 25 членів від країн, що розвиваються. Це важливо з тієї точки зору, що країни, що розвиваються, та найбільш вразливі країни матимуть більше доступу та впливу на рішення щодо розподілу фінансової допомоги на адаптацію та зниження викидів.

Під час переговорів у Канукні був представлений звіт Групи вищого сегменту щодо фінансування вирішення проблеми зміни клімату. До складу Групи входить Генеральний Секретар ООН Бан Гі Мун, прем'єр міністри та міністри ряду країн¹, представники міжнародних фінансових установ. У докладі йдеться про можливі джерела наповнення фінансового фонду для надання допомоги на заходи з адаптації та зменшення викидів парникових газів в країнах, що розвиваються.

Висновок групи: досягти цілі в 100 млрд. дол є викликом для світової спільноти, але це можливо реалізувати.

---

¹ Норвегія, Ефіопія, Бразилія, Мексика, Китай, Сингапур, Австралія, Франція

Серед основних джерел для фінансування розглядаються такі:

- Підвищення цін за викиди CO₂ – еквіваленту до 20-25\$ за тону. Це призведе одночасно до подвійного результату – консолідації фінансів та стимулювання зменшення викидів парникових газів на підприємствах.
- Аукціон дозволів на викиди парникових газів та введення оподаткування викидів парникових газів на національному рівні. 10% від загального прибутку від аукціону може надаватись для наповнення Кліматичного фонду. Міжнародний аукціон дозволів на викиди буде стосуватись одиниць встановленої кількості (ОВК - AAUs)² та національних дозволів на викиди в межах системи торгівлі викидами (emissions trading system - ETS).
- Також пропонується застосування податку на скорочення викидів в межах проектів спільного впровадження (JI). Тобто, від кожного реалізованого проекту СВ буде відраховано 2% від зборів до Зеленого кліматичного фонду. Подібний 2% податок вже існує на проекти по Механізмі чистого розвитку (МЧР - CDM) і є джерелом наповнення адаптаційного фонду Кіотського протоколу.
- Оподаткування викидів від міжнародного транспорту: авіація та морський транспорт. Міжнародний авіаційний та морський транспорт набирає стрімкого розвитку і відповідно зростають викиди парникових газів від цього сектору. Оподаткування на ці галузі створить додатковий ресурс постійного наповнення Зеленого кліматичного фонду.
- Можливі внески від міжнародних фінансових установ, таких як Світовий банк, Міжнародний валютний фонд (МВФ), багатосторонні банки розвитку (Multilateral Development Banks (MDBs))
- Одним з джерел наповнення Зеленого кліматичного фонду можуть бути бюджети індустриально розвинених країн. Однією з пропозицій є встановлення певного відсотку відрахувань з бюджету країн.
- Іншим джерелом наповнення Зеленого кліматичного фонду можуть бути приватні інвестиційні проекти у заходи зі зниження викидів парникових газів.

Україна відноситься до індустриально розвинених країн з перехідною економікою. На даний момент від України не вимагається надання фінансової допомоги іншим країнам через статус країни з перехідною економікою. Але з визначенням тих чи інших джерел наповнення Зеленого кліматичного фонду, в тому числі згаданих вище, Україна повинна буде брати участь у цьому процесі. Це можуть бути аукціони дозволів на викиди, відрахування від проектів СВ, оподаткування на міжнародний авіаційний та морський транспорт.

2. Статус країни з перехідною економікою

У тексті Канкунських угод є пункт, який стосується статусу країн з перехідною економікою, до яких також відноситься Україна.

---

² Англійською An Assigned Amount Unit (AAU, AAUs - множина), інші назви «кіотська одиниця», «вуглецевий кредит», «квоти». У різних публікаціях часто зустрічається альтернативна назва «гаряче повітря» (англ. hot air). Така скептична назва була дана аби підкреслити, що ці квоти не підкріплені реально досягнутим скороченням викидів.

Статус країни з перехідною економікою за Кіотським протоколом звільняє від зобов'язання надавати фінансову, технічну допомогу та допомагати бідним країнам у розвитку їхнього потенціалу. До країн з перехідною економікою, окрім України, відносяться, Росія, Білорусь та деякі країни Східної Європи.

На проміжній зустрічі переговорів зі зміни клімату у Китаї Україна, Росія та Білорусь направили до Секретаріату Конвенції подання щодо продовження статусу з перехідною економікою в майбутній пост-Кіотській угоді.

Україна, Росія та Білорусія наполягають на тому, щоб не бути зобов'язаними юридично в постКіотській угоді надавати фінансову та технологічну допомогу країнам, що розвиваються на заходи зі зниження викидів та адаптації. Зазначені країни можуть надавати таку допомогу тільки на добровільних засадах. У той самий час вищевказані країни закликають розвинені країни надавати їм допомогу, в тому числі фінансову та технічну для впровадження низьковуглецевих стратегій розвитку економіки.

У п.141 Канкунських угод говориться, що в рамках переговорного процесу Конвенції буде продовжено розгляд питання про надання країнам з перехідною економікою Додатку 1 доступу до фінансової допомоги та розвитку потенціалу для будівництва низько вуглецевої економіки.

Також, посилаючись на ст.4, п.6 Рамкової конвенції ООН про зміну клімату, країнам Додатку 1 з перехідною економікою буде дозволена певна гнучкість для того, щоб зміцнити можливості цих країн займатись проблемами зміни клімату.

3. Торгівля квотами. Одиниці встановленої кількості (AAUs). Опції на переговорах

Останні місяці в Україні увага більшості інформаційних видань була прикута до використання так званих кіотських грошей, отриманих від Японії за квоти. Крім національних аспектів використання квот на викиди парникових газів, вони є одним з важливих елементів міжнародних кліматичних переговорів.

Одиниця встановленої кількості (ОВК) є по суті дозволом на викид парникових газів (ПГ) у кількості однієї метричної тонни еквіваленту діоксиду вуглецю, що розрахована з використанням їхнього потенціалу глобального потепління. Одиниці встановленої кількості видані відповідно до рівня початкової "встановленої кількості" сторонам Кіотського протоколу з Додатку 1.

Відповідно до статті 17 Кіотського протоколу, Сторони, які мають встановлені кількісні зобов'язання зі скорочення або обмеження викидів, можуть брати участь у торгівлі квотами на викиди парникових газів для цілей виконання своїх зобов'язань зі скорочення викидів ПГ.

Торгівля квотами є одним з ринкових механізмів, націленим на скорочення викидів парникових газів. При цьому будь-яка така торгівля доповнює внутрішні дії для цілей виконання визначених кількісних зобов'язань зі скорочення викидів ПГ. Таким чином, торгівля квотами дозволяє двом державам – Сторонам Протоколу, обмінюватися частиною своїх зобов'язань по викидах.

Важливо відмітити, що Кіотський протокол включає три так звані «гнучкі механізми»: торгівлю квотами, механізми спільного впровадження та механізми чистого розвитку. Два з них працюють в Україні. Це торгівля квотами та механізм спільного впровадження. Між ними існує принципова відмінність: продаж квот здійснює виключно держава, в той час як одиниці скорочення викидів (одиниці торгівлі за механізмом спільного впровадження) можуть продавати

та купувати окремі підприємства.

- Механізм спільного впровадження (СВ). Відповідно до статті 6 Кіотського протоколу, будь-яка Сторона, що має кількісні зобов'язання зі скорочення або обмеження викидів, може передавати будь-якій іншій такій Стороні або купувати в неї одиниці скорочення викидів, отримані в результаті проектів, спрямованих на скорочення антропогенних викидів ПГ або збільшення абсорбції поглиначами у будь-якому секторі економіки. Покупцями одиниць скорочення викидів від впровадження проектів СВ можуть бути господарюючі суб'єкти розвинутих країн, а продавцями – господарюючі суб'єкти України й інших країн з перехідною економікою.

- Механізму чистого розвитку (МЧР) відповідно до статті 12 Кіотського протоколу, Сторони, які мають встановлені кількісні зобов'язання зі скорочення або обмеження викидів, можуть реалізовувати проекти, спрямовані на скорочення викидів або збільшення поглинання ПГ та сприяння сталому розвитку в країнах, що не мають кількісних зобов'язань зі скорочення або обмеження викидів. Сертифіковані скорочення викидів, отримані внаслідок такої діяльності за проектами, можуть бути використані Сторонами, що мають зобов'язання, для цілей виконання цих зобов'язань.

Таким чином, у рамках Кіотського протоколу існують три типи вуглецевих одиниць: ОВК (одиниці скорочення викидів) та сертифіковані скорочення викидів. Всі ці одиниці потрапляють на вуглецевий ринок та конкурують між собою.

У 1997 р. на переговорах були визначені «м'які» кількісні зобов'язання України – протягом періоду 2008–2012 рр. не перевищити п'ятикратний обсяг викидів парникових газів 1990 (базового) року. Проте при визначенні зобов'язань було неправильно прогнозовано два ключових фактори, які впливають на величину викидів ПГ: зростання економіки та її структуру. Через переоцінку швидкості розвитку економіки та зменшення ваги промисловості у структурі ВВП на користь сфери послуг наша країна (як і деякі інші) отримала значний надлишок квот.

Тут варто принципово відмітити, що ці квоти отримані не через якусь цілеспрямовану діяльність влади, як це трапилось, скажімо, у Німеччині або Великобританії, а швидше навпаки: підприємства зупинялись або зменшували обсяги виробництва, не дивлячись на намагання (принаймні, офіційні) всіх урядів та президентів цього не допустити.

Крім країн, що володіють квотами на викиди ПГ, існує порівняно небагато країн, що потенційно можуть купити квоти для виконання власних зобов'язань. У таблиці 1 подано короткий огляд балансу попиту та пропозиції на світовому вуглецевому ринку.

Таблиця 1

Попит та пропозиція у перспективі – баланс Кіотського ринку 2008-2012³

Потенційний попит від промислово-розвинених країн (MtCO ₂ e)		Потенційні надлишки (MtCO ₂ e)	
Країни та організації	Попит на кіотські активи	ОВК (квоти)	
ЄС	890	Росія	5690
Уряди (ЄС-15)	350	Україна	2576

³ State and Trends of the Carbon Market 2010. Worldbank 2010

Приватний сектор (EU ETS)	540	ЄС-10	2230
Японія	300	Великобританія, Німеччина й інші ЄС-15	923
Уряд Японії	100	Австралія	148
Японський приватний сектор	200	Білорусь і Хорватія	128
		Разом ОВК	11695
Решта Додатку В	32	МЧР та СВ	1155-1290
		Механізм чистого розвитку (МЧР)	975-1085
Разом	1222	Проекти спільного впровадження (СВ)	180-205

Можна бачити, що Україна володіє другим за величиною обсягом ОВК після Росії. За повідомленням Державного агентства екологічних інвестицій⁴, (ДАЕІ) Україна продала 47 млн. ОВК. Звідси випливає:

На цей момент Україна продала 1,8% всього надлишку квот, якими вона володіє.

Ціна однієї ОВК становила 6,8 євро

Загалом за продані квоти Україна отримала більше 300 млн. євро.

За рік і 10 місяців, які минули з моменту отримання Україною перших коштів за квоти, не було жодного звіту про впровадження проектів.

Продаж незначної частини квот призвів до міжнародного скандалу та відкриття кримінальної справи проти колишнього прем'єр-міністра.

Аби зрозуміти, як можна використовувати гроші, отримані від продажу ОВК, варто привести приклад Чехії. Ця країна теж отримала від Японії гроші за надлишкові квоти у сумі 1 млрд. євро. Всі вони були витрачені на схему підтримки підвищення енергоефективності будівель. За цією схемою людина, установа або організація, що проводила термомодернізацію будівлі, могла отримати 10-50% вартості всіх робіт від держави. Японські гроші були витрачені якраз на таку форму співфінансування. Внаслідок реалізації такої програми загальна кількість інвестицій у енергоефективність будівель щонайменше втричі перевищує суму, отриману за продані ОВК. Це означає, що відбулось втричі більше скорочення викидів ПГ та споживання імпортованого газу. Крім того, було створено нові робочі місця та сплачено більше податків.

Теоретично Україна всі ці квоти може продати на міжнародному вуглецевому ринку і за них теоретично можна отримати біля 15 млрд. євро за сучасного рівня цін. Саме це припущення впливає на позицію України у питанні квот на міжнародних переговорах.

Україна послідовно протягом ряду років виступає за перенос квот на наступний період дії зобов'язань Кіотського протоколу. Така позиція не враховує інші об'єктивні фактори, що впливають на можливість продажу квот у майбутньому. Існує принаймні кілька суттєвих причин, котрі не дозволяють отримати жодних додаткових коштів у найближчому майбутньому, а то й взагалі припинити дію гнучких механізмів Кіотського протоколу.

⁴ Протидія глобальній зміні клімату в контексті Кіотських домовленостей: український вимір / С. Л. Орленко, Я. А. Жаліло, І. В. Трофимова [та ін.]. – К. : НІСД, 2010. – 48 с.

Період дії першого періоду зобов'язань Кіотського протоколу закінчується у 2012 році. Країни досі не домовились ні про другий період дії зобов'язань, ні про альтернативну кліматоохоронну міжнародну юридично обов'язкову угоду. Одним з помітних бар'єрів на шляху її досягнення є наявність величезних надлишкових квот на викиди ПГ в Україні та Росії. Ці квоти є бар'єром, оскільки сторони переговорів розуміють, що вони були отримані не внаслідок якихось цілеспрямованих дій. Більше того, перенос квот на період після 2012 року дозволив би багатьом країнам не здійснювати національних кліматоохоронних політик, а просто платити Росії, Україні або новим членам ЄС. Зрозуміло, що така ситуація абсолютно неприйнятна з точки зору намагання знизити викиди ПГ і буде заблокована багатьма учасниками переговорів, що негативно вплине на загальний їхній хід.

Крім негативного впливу на хід міжнародних кліматичних переговорів, ініціатива з продажу всіх наявних надлишків квот вкрай негативно вплине на всі інші механізми світової системи вуглецевого ринку. У таблиці 2 наведено короткий огляд вуглецевих ринків.

Таблиця 2

Короткий огляд вуглецевих ринків, об'єми та ціни (за даними 2008-2009 рр.)⁵

	2008		2009	
	Об'єми, МтCO ₂ e	Ціни, мільйони доларів США	Об'єми, МтCO ₂ e	Ціни, мільйони доларів США
Схема торгівлі викидами Європейського Союзу (EU ETS)	3093	100526	6326	118474
Схема зниження викидів Нового Південного Уельсу (Австралія)	31	183	34	117
Чиказька кліматична біржа (CCX)	69	309	41	50
Регіональна ініціатива по парниковим газам (США)	62	98	805	2179
ОВК (квоти)	23	276	155	2003
Всього	3278	101492	7362	122822
Спот торгівля та вторинні компенсації викидів за Кіотським протоколом				
Всього	1072	26277	1055	17543
Гранзакції на основі окремих проектів				
Первинний механізм чистого розвитку	404	6511	211	2678
Проекти спільного впровадження	25	367	26	354
Добровільний ринок	57	419	46	338
Всього	486	7297	283	3370
РАЗОМ	4836	135066	8700	143735

Якщо співставити таблиці 1 і 2, то можна бачити, що Україна та Росія володію кількістю ОВК, котра приблизно дорівнює річному обороту всіх разом взятих вуглецевих ринків світу.

⁵ State and Trends of the Carbon Market 2010. Worldbank 2010

Намагання продати таку кількість ОВК неминуче призведе до різкого падіння їхньої ціни, так само, як і ціни всіх інших вуглецевих одиниць, а можливо й до повного руйнування вуглецевих ринків. Це означатиме, що будь-яка кліматоохоронна діяльність стане значно менш інвестиційно привабливою, скорочення викидів ПГ стане набагато складнішим завданням, а Україна залишиться ні з чим.

Крім численних негативних наслідків від зміни клімату, Україна отримає цілком конкретний негативний ефект від зниження вартості вуглецевих одиниць у вигляді різкого зниження кількості проектів спільного впровадження, реалізованих в Україні. Саме у впровадженні цього механізму Кіотського протоколу Україна є лідером. А реалізовані проекти дають реальне скорочення викидів парникових газів, знижують енергоємність української економіки та створюють нові робочі місця. Загальна кількість вуглецевих одиниць, згенерованих за проектами, що реалізуються, складає близько 22 млн. МтСО₂e. Кількість реалізованих проектів зростатиме тим швидше, чим більша буде ціна вуглецевих одиниць. Обернене твердження теж справедливе.

На 16-й Конференції Сторін Рамкової конвенції ООН про зміну клімату та 6-й зустрічі Сторін Кіотського протоколу (COP16/MOP6), що відбулась у місті Канкун (Мексика) у грудні 2010 року були запропоновані такі можливі варіанти рішень з приводу надлишків квот на період після 2012 року:

- дозволити перенос ОВК без обмежень;
- дозволити перенести лише 0,1%, 1% або 10% ОВК;
- дозволити країнам використовувати надлишки ОВК для виконання власних зобов'язань зі скорочення викидів ПГ;
- повністю заборонити перенос ОВК.

Заключне рішення має бути прийнято на COP17/MOP7 у Дурбані, Південна Африка у 2011 році.

Україна може піти на компроміс, добровільно відмовляючись від надлишків квот, що їй належать та беручи на себе більш амбітні цілі зі скорочення викидів ПГ. Це б значно посилило позицію нашої країни в інших чутливих для неї переговорних питаннях.

Зокрема:

- укладення нової угоди в рамках Кіотського протоколу;
- забезпечення існування гнучких механізмів Кіотського протоколу після 2012 року;
- збереження статусу «країни з перехідною економікою»;
- можливість здійснення внесків у формі передачі технологій, а не фінансових внесків;
- уникнення гіпотетичного ризику необхідності купівлі вуглецевих одиниць у разі досягнення Україною рівня 1990 року за викидами ПГ;

Така позиція України дозволить стати одним з лідерів переговорного процесу, сприятиме протидії змінам клімату та позитивно впливатиме на добробут нашої держави.

4. Проекти спільного впровадження

Проекти спільного впровадження (СВ) – один з гнучких механізмів Кіотського протоколу. Проекти СВ мають на меті зменшення викидів парникових газів і можуть реалізовуватись у країнах Додатку 1, в тому числі і в Україні.

В Україні діє національна процедура затвердження проектів СВ, так званий Track 1. За інформацією Українського реєстру вуглецевих одиниць станом на 27 грудня 2010 року, в Україні

zareestrowano 37 projektiv spil'nogo vprovadzhennja: 23 projekti spil'nogo vprovadzhennja v ramkah natsional'noji proceduroi (Track 1) ta 14 projektiv spil'nogo vprovadzhennja v ramkah mijnarodnoji proceduroi (Track 2).

Naглядovij komitet pro projektam SV (Joint Implementation Supervisory Committee (JISC)) predstaviv shorichnij doklad, u yakomu vislovlyuetsja zanepokoennja neprozoristju projektiv po Track 1, tobtu za natsional'noju proceduroju. JISC visloviv pripuzhennja shodo mozhlivogo ob'ednannja obox procedur zatverdzhennja projektiv SV (Track 1 ta Track 2). Insha opcija virishennja problemu neprozorosti Track 1 - zatverdzhennja projektiv SV lishe za mijnarodnoju proceduroju (Track 2).

V toj samij chas neodnorofovo postavalo pitannja shodo prodovzhennja dii projektiv SV piсля 2012 roku, shodo finansuvannja naглядovogo komitetu projektiv SV - JISC.

Rezultatom peregovoriv u Kankunі shodo projektiv SV stalo vprovadzhennja stjagnennja groshovih zboriv z 1 bereznja 2011 roku za realizaciju projektiv SV za natsional'noju proceduroju (Track 1) v rozmiri do 5000 USD za mali projekti ta do 20 000 USD za veliki projekti SV. Vidpovidne rishennja mozna znajti tut http://unfccc.int/files/meetings/cop_16/conference_documents/application/pdf/20101204_cop16_cmp_ji.pdf

Nechitkoju zalishajetsja dolja projektiv SV piсля 2012 roku, коли zakinchitsja dija Kiots'kogo protokolu. Hoha JISC, Ukraїna i inshi kraїni zaciakavleni u prodovzhennja c'ьogo gnuchkogo mehanizmu, ale vsi pogodilis' shu vin potrebuje udoskonalennja. Tak yak peregovornij proces trivaє, do c'ьogo chasu dolja projektiv SV zalishajetsja neviznachenou. Dolja projektiv SV vidkladena dla virishennja na peregovorah u Pivdennij Afriци naprikinци 2011 roku.

Vihodjachi z realij, v Ukraїni aktivno realizovujutsja projekti SV za natsional'noju proceduroju (Track 1). Ukraїna zaciakavlena v udoskonalenni proceduroi ta prozorosti projektiv. Ce maє sponukati ukraїn'skij urjad do konstruktivnih dii na peregovorah, do gotovnosti do kompromisu zadlja zberezhennja mehanizmu SV, nadannja propozicij shodo udoskonalennja natsional'noji proceduroi ta pidviщennja prozorosti projektiv SV.

5. Бункерне паливо

Mijnarodni aviaцijni i transportni vikiди (chasto nazivajutsja prostu bunkerim palivom або бункерами) є значним i швидкозростаючим dжерелом vikiдів. Вони були виключені z Kiots'kogo protokolu, oскilьки сторони не змогли домовитися про методологiю розподiлу vikiдів мiж окремими країнами.

Vikiди від мiжнародної авiацiї та судноплавства є суттєвими i швидко зростаючими. Два останнi авторитетнi дослiдження⁶ дають прогнози по свiтових авiацiйному i морському секторам в 1,8 - 2,6 Гт CO₂-еквiвалента i 2,7 - 3,6 Гт CO₂-еквiвалента у 2050 році. Цi цифри викликають тривогу, oскilьки весь глобальний вуглецевий баланс у 2050 році становитиме 7,2 Гт CO₂-еквiваленту. Крім того, вiдповiдно до статтi 3.3 Рамкової конвенцiї ООН про змiну клімату, повиннi бути розробленi заходи для обмеження впливу на клімат авiацiї. В авiацiї та морському транспортi vikiди від мiжнародних перевезень, якi до цих пiр повнiстю неврегульованi, переважатимуть. Якщо vikiди парникових газiв від мiжнародних авiацiйних i морських перевезень не будуть включенi в глобальнi зусилля з боротьби зi змiною клімату, це може знищувати будь-якi досягнутi в iнших секторам скорочення vikiдів.

⁶ http://www.climatenetwork.org/sites/default/files/CAN_bunkers_position_november09_0.pdf

ІКАО та ІМО відповідають за обмеження або скорочення викидів парникових газів у рамках Кіотського протоколу. На сьогоднішній день вони лише змогли обговорити бажані заходи щодо підвищення ефективності. Оскільки основна частина доходів буде використовуватися для фінансування попередження зміни клімату та заходів з адаптації, з метою досягнення кінцевої мети Рамкової конвенції ООН про зміну клімату, Секретаріат РКООНЗК є належним органом для отримання, управління і розподілу доходів, отриманих від міжнародних перевезень.

Країни – сторони РКООНЗК на Конференції сторін (COP) повинні узгодити принципи та амбіційні рівні глобального секторального підходу до бункерного палива і просити Міжнародну організацію цивільної авіації (ІКАО) та Міжнародну організацію морського судноплавства (ІМО) підготувати програму для розробки докладних рекомендацій щодо звітності до РКООНЗК. Усі ключові політичні та екологічні питання повинні бути врегульовані на COP. Зокрема, повинно бути здійснено таке:

- спільні секторальні підходи повинні охоплювати всі міжнародні авіаційні та морські перевезення з деякими винятками для перевезень до та/або з найменш розвинених країн і малих острівних держав, що розвиваються;
- реалізовано принцип, згідно з яким доходи, отримані з секторальних підходів до викидів бункерного палива, будуть витратитися виключно в країнах, що розвиваються, для покриття будь-яких додаткових витрат, понесених при такому підході і для фінансування кліматичних дій;
- встановлено рівні обмеження викидів;
- розширено можливості органу під керівництвом COP для створення та продажу з аукціону дозволів на викиди (або адміністрування зборів за викиди), а також контролю розподілу доходів;
- принцип перегляду схеми, який буде покликаний звести до мінімуму будь-які негативні наслідки для країн, що розвиваються, і можливі викривлення торгівлі.

Глобальні секторальні підходи

Повітряні і морські перевезення по своїй природі глобальні галузі. Політика щодо скорочення викидів в ідеалі теж повинні бути глобальними. Також вони повинні зводити до мінімуму ризики порушень конкуренції і можливості витоків вуглецю, а також дотримуватися принципів рівноправного режиму операторів, які застосовуються в ІМВ і ІКАО. Зобов'язання глобальної системи торгівлі викидами чи збори за використання палива та за викиди повинні накладатись не на Сторони, а на приватні суб'єкти, що діють в основному в міжнародних водах або міжнародному повітряному просторі. Таким чином, викиди від морського транспорту і авіації не будуть включені в зобов'язання Сторін.

Існують дві основні пропозиції щодо об'єднаної секторальної політики зі скорочення викидів в міжнародних перевезеннях: система торгівлі викидами (ETS - Emissions Trading Scheme) та збір (податок) на паливо (для морських перевезень).

Схема торгівлі викидами. Майбутня угода має включати обмеження для секторів, і створення спеціального органу при Секретаріаті РКООНЗК, котрий буде уповноважений розподіляти дозволи на викиди у рамках обмеження, продаючи їх всі на аукціоні. Безкоштовне розподілення значно збільшить адміністративні складності, особливо в сфері морських перевезень, призведе до скорочення потенційних доходів і дозволить операторам отримувати непередбачені прибутки.

Якщо викиди перевищують обмеження, вуглецеві кредити, перенесені з інших секторів, охоплених ETS, можуть бути використані для виконання обмежень. Іншими словами, схема

торгівлі викидами повітряних і морських перевезень буде пов'язана з іншими існуючими механізмами вуглецевого ринку.

Збори. Збори повинні стягуватися з усього морського бункерного палива в точці продажу, і судна можуть бути зобов'язані доводити, що вони платили збір на всі види палива, спожитого за останні 60 днів до приходу в порт. Рівень збору повинен встановлюватись органом в Секретаріаті Конвенції. Цей орган стягуватиме збори з постачальників бункерного палива для суден і повертатиме ці гроші до спеціального фонду. Фонд купуватиме риночні вуглецеві кредити у кількості, що забезпечуватиме обумовлені обмеження кінцевих викидів від сектора морських перевезень. Частина його буде виділено на технологічні та адміністративні витрати, а інша частина буде використовуватися для фінансування країн, що розвиваються для попередження змін клімату і адаптації.

Питання бункерного палива залишається відкритим. Тому це одне з питань, яке буде вирішуватись протягом 2011 року на Конференції Сторін у Південній Африці.

6. Зобов'язання щодо зниження викидів парникових газів

У Канкунських угодах всі країни домолись не допустити потепління більше ніж на 2°C .

У той самий час загальні зобов'язання зі зменшення викидів парникових газів, про які заявили країни у Канкуні, означає сумарне зниження викидів на 11-16% від рівня 1990 року до 2020 року. Якщо країни не візьмуть на себе більші зобов'язання зі зниження викидів ПГ, то очікується загальне підвищення температури на планеті до 3-5 C.

Вчені застерігають, що необхідне сумарне зниження викидів необхідне на рівні 25-40% від 1990 року до 2020 року. Навіть за таким зниженням викидів парникових газів у людства є лише шанс 50/50 не перевищити потепління більше ніж на 2 C. Тому на даний момент існує велика різниця між тим, що необхідне і тим, що заявили країни.

Однак мета не допустити потепління більше ніж на 2°C вже розглядається як надто ризикована мета. 112 країн, що розвиваються, вчені та міжнародні екологічні організації говорять, що за такого рівня потепління існує велика вірогідність зникнення малих острівних країн. Міжнародні екологічні організації та багато країн, що розвиваються наполягають на встановленні мети недопущення підвищення температури більше ніж на $1,5^{\circ}\text{C}$. В тексті Канкунських угод прописане, що буде проведений перегляд цілі з недопущення потепління у 2013 році та зміна показника на $1,5^{\circ}\text{C}$.

Тому найважливішим питанням, яке буде обговорюватись протягом 2011 року та на наступних переговорах ООН зі зміни клімату, стосуватиметься прийняття амбітних зобов'язань країн зі зменшення викидів парникових газів. Країни повинні привести у відповідність свої цілі зі скорочення викидів парникових газів до оголошеної мети з недопущення потепління на 2°C та рекомендаціям вчених. Зобов'язання зі зменшення викидів парникових газів, які країни оголосили в Копенгагені, будуть переглянуті.

Це питання особливо актуальне для України. Україна має значний потенціал зниження викидів парникових газів і може брати на себе мету зі стабілізації викидів парникових газів на рівні 2010 року до 2020 року без негативних наслідків для економічного розвитку. Наступні міжнародні переговори ООН зі зміни клімату проходять в м. Дурбан, Південна Африканська Республіка, з 28 листопада по 09 грудня 2011 року.

7. Що в Україні необхідно зробити протягом року для підготовки до майбутніх переговорів у Південній Африці?

Найбільш важливими питаннями для України, які будуть обговорюватись протягом 2011 року та вирішуватись на переговорах в Дурбані, будуть:

- зобов'язання зі зменшення викидів парникових газів;
- вирішення питань щодо переносу та торгівлі одиницями установленої кількості (AAUs);
- джерела наповнення Зеленого Кліматичного фонду;
- доля проектів спільного впровадження;

Для досягнення ефективної постКіотської угоди, в якій також зацікавлена Україна, необхідно докласти зусиль для ґрунтовного перегляду офіційної мети зі скорочення парникових газів в Україні.

У Національному екологічному центрі України був проведений огляд досліджень з оцінки потенціалу скорочення викидів парникових газів в Україні. Згідно отриманих даних, найбільш комплексним і прозорим є дослідження Міжнародного інституту прикладного аналізу (IIASA). Відповідно до цього дослідження для України можлива стабілізація викидів парникових газів на рівні -55% від рівня 1990 року до 2020 року без негативних наслідків для економічного розвитку країни. Огляд досліджень з оцінки потенціалу скорочення викидів парникових газів в Україні від НЕЦУ знаходиться за посиланням⁷

Другим актуальним питанням на майбутніх міжнародних переговорах зі зміни клімату буде можливість перенесення та торгівлі одиницями встановленої кількості (ОВК або AAUs) в майбутньому. Враховуючи значну кількість ОVK, яку мають Україна та Росія від 7 до 11 гігатон CO₂, буде важко добитись повного переносу одиниць та можливість торгувати ними. Україна повинна обрати для себе найбільш прийнятний варіант компромісу з цього питання з існуючих опцій. Опції щодо переносу та використанню ОVK в майбутньому були описані вище.

Таким чином, Україна має переглянути свою офіційну позицію на міжнародних переговорах зі зміни клімату, прийняти найбільш оптимальний варіант компромісу і докласти зусиль щодо попередження проблеми зміни клімату.

З повагою,
Андрій Мартинюк

Голова Робочої Групи НУО
з питань зміни клімату

Звіт готували:

Андрій Мартинюк , голова Робочої Групи зі зміни клімату, Голова Ради «Екоclub.Рівне»
Христина Рудницька, координатор програми зі зміни клімату, Національний екологічний центр України
Мар'яна Булгакова , провідний юрисконсульт МБО «Екологія.Право.Людина»
Редакція: Олена Кравченко, виконавчий директор МБО «Екологія – Право – Людина»

---

⁷ <http://www.necu.org.ua/review-ghg-potential/>